

บทที่ 2

ศรีลังกาสมัยโบราณและสมัยกลาง

หัวเรื่อง

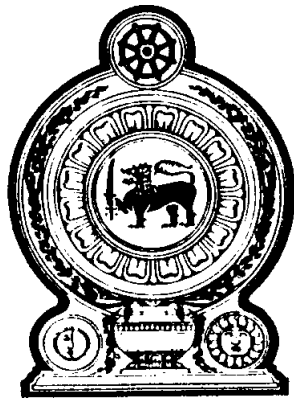
1. การแบ่งยุคประวัติศาสตร์ศรีลังกา
2. ศรีลังกาสมัยโบราณและสมัยกลาง
3. คัมภีร์มหาวงศ์กับประวัติศาสตร์ศรีลังกา
4. ปฐมกษัตริย์
5. กษัตริย์องค์ที่ 2 ถึงองค์ที่ 5
6. พระเจ้าเทวานัมปิยติสสระ
7. พระเจ้าทูลฐคามินี
8. พระเจ้าวัฏฐคามินีอภัย
9. อวสานราชวงศ์ศรีวิชัย
10. ราชวงศ์สัมพันธะ
11. ราชวงศ์โมริยะ
12. ราชวงศ์ปาณฑยะ
13. อาณาจักรโปลอนนารูวะ
14. พระเจ้าปราคกรมพหุมหาราช
15. ราชวงศ์หัมพเทณียะ
16. เกิดกรณีพิพาทกับจีน
17. อวสานราชวงศ์ลังกา

สาระสำคัญ

1. จัดยุคประวัติศาสตร์เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา
2. ลำดับเหตุการณ์สำคัญและการผลิตเปลี่ยนอำนาจครั้งสำคัญ ๆ
3. ราชวงศ์สมัยอนูราชปุระและสมัยโปลอนนารูวะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เห็นลักษณะที่ชัดเจนของประวัติศาสตร์ศรีลังกา
2. เพื่อแสดงลักษณะการเมืองการปกครองของศรีลังกา
3. เพื่อแสดงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในรัชสมัยต่าง ๆ
4. เพื่อแสดงจุดเริ่มและจุดเสื่อมของราชวงศ์ศรีลังกาสมัยโบราณ

การแบ่งยุคประวัติศาสตร์ศรีลังกา

เป็นปัญหาที่ยากอยู่ไม่น้อยในการศึกษาประวัติศาสตร์ศรีลังกาในยุคต้น ๆ เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศในสมัยโบราณ เต็มไปด้วยการบอกเล่าแบบตำนาน ซึ่งคลเคล้าไปด้วยกฤดาภินิหารของกษัตริย์แต่ละพระองค์ หนังสือบันทึกเหตุการณ์สมัยโบราณของศรีลังกาที่ให้รายละเอียดที่สุด ก็คือกัมภีร์มหาวงศ์ รองลงมาคือกัมภีร์จุลวงศ์ ซึ่งกล่าวถึงประวัติของกษัตริย์ศรีลังกาถึง ๑๖๓ องค์

นักประวัติศาสตร์บางท่าน แบ่งยุคศรีลังกาตามยุครุ่งเรืองของราชธานี หรือเมืองหลวงสมัยโบราณ ยุคแรกเริ่มต้นด้วยอนูราชปุระ ยุคต่อมาคือโปลอนนารูวะ ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่ยุคหลังตามลำดับ ในขณะที่บางท่านแบ่งยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคโบราณ ยุคกลาง และยุคใหม่ ตามที่นิยมกันทั่วไป¹

ในที่นี้ขอผสมผสานหลาย ๆ วิธี เพื่อสะดวกแก่การลำดับเหตุการณ์ ดังนี้

๑. สมัยโบราณ ตั้งแต่ พ.ศ. ๑ ถึง พ.ศ. ๑๑๑๔ เป็นสมัยของอนูราชปุระ และโปลอนนารูวะ เป็นราชธานีตามลำดับ ลักษณะเด่นของสมัยนี้คือ ศรีลังการวมเป็นหนึ่ง ประชาชนอยู่ใต้การปกครองของผู้นำคนเดียว เป็นลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

๒. สมัยกลาง ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๑๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๐๕๑ เป็นสมัยแห่งผู้นำหลายคนไม่มีราชธานีร่วมศูนย์ถาวรยาวนานเหมือนในอดีต

๓. สมัยใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๕๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นสมัยประเทศทางตะวันตกเข้าแทรกแซงและครอบครอง สันสุทธะขอบราชาธิปไตย ลักษณะเด่นของสมัยนี้ปรากฏชัดในสมัยอังกฤษเข้าปกครองศรีลังกาโดยเบ็ดเสร็จ

๔. สมัยปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึงปัจจุบัน เป็นสมัยศรีลังกาได้รับเอกราชเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

เราจะได้ศึกษาประวัติศาสตร์ศรีลังกาตามลำดับสมัยดังกล่าวต่อไป

¹Ludowyk, E.F.G. *The Story of Ceylon*, pp. 67-80 และ
ถนนอน อานามวัฒน์, รศ. *ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ อดีตถึงปัจจุบัน*, หน้า 219

ศรียุคสมัยโบราณและสมัยกลาง

ก่อนจะเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ของศรียุคอันแท้จริง ฟิงทรามภูมิล้างของดินแดนแห่งนี้ก่อนว่า จากหลักฐานการค้นพบของนักโบราณคดีทำให้ได้พบเค้าเงื่อนเกี่ยวกับชุมชนบนเกาะลังกาสยามก่อนประวัติศาสตร์ว่า มีมนุษย์เผ่าหนึ่งลักษณะสันคิ้วหนา สันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นชนเผ่าแรกบนเกาะลังกา กระจุกสันคิ้วนั้นพบปะปนอยู่กับกระจุกชิปโปโปเตมัส และเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยหินอย่างหยาบ ๆ ในบ่อพลอย ที่เมืองรัตนปุระ นักโบราณคดีพิสูจน์ว่าเป็นร่องรอยสมัยหินระหว่างยุคน้ำแข็ง

ชนเผ่าเวทะเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19

ชนเผ่าเวทะในปัจจุบัน

ต่อมา ได้มีการขุดพบกระดูกของมนุษย์เพศชาย รูปร่างสูง ๕ ฟุต ๑๐ นิ้วครึ่ง และโครงกระดูกเพศหญิงสูง ๕ ฟุต ๕ นิ้ว สันคิ้วหนา และกว้าง เพดานปากกว้าง กรามใหญ่ มีรอยชำรุดจากการเคี้ยวปรากฏอยู่ เครื่องใช้ของชนเผ่านี้เป็นของหลายสมัยรวมกัน มีทั้งหินอย่างหยาบ และหินที่ขัดเกลาร้อยคดี

หลักฐานทางโบราณคดีสมัยต่อมาพิสูจน์พบว่า เผ่าชนจากอินเดียเข้ามาสู่ลังกา โดยหมู่เกาะที่เรียกว่าอาคัมบริจจ์ หรือสะพานอาคัม พวกนี้เองมาสืบเชื้อสายผสมพันธุ์กับ เผ่าชนยุคหินชาวพื้นเมืองเดิม ก่อนที่จะกลายมาเป็นพวกเวททะ (Vedda)

การสันนิษฐานโดยหลักฐานทางโบราณคดีจึงสรุปว่า ประวัติศาสตร์อารยธรรมของศรีลังกา น่าจะเริ่มขึ้นเมื่อประมาณห้าพันปีมาแล้ว ชาวพื้นเมืองยุคแรกอาจจะมีอยู่หลายเผ่าพันธุ์ อาจจะมีทั้งพวกสิงหล (Sinhalese) พวกทมิฬ (Tamil) พวกมัวร์ (Moors) พวกมาเลย์รุ่นแรก (Proto-Malay) นอกเหนือจากพวกเวททะดังกล่าวแล้ว

ชาวพื้นเมืองสิงหล

ชาวสิงหลปัจจุบัน

กัมภีร์มหาวงศ์กับประวัติศาสตร์^๒

ประวัติศาสตร์ศรีลังกาสมัยโบราณนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องนอกเล่าเชิงตำนาน ในกัมภีร์ชื่อ "มหาวงศ์" กัมภีร์นี้มีลักษณะเป็นหนังสือพงศาวดาร ผู้เขียนเป็นพระชินพุทธศาสนา เขียนขึ้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖

^๒ ต้องการรายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมได้จาก Adikaram, E.W. *Early History of Buddhism in Ceylon*. Colombo: Gurasena, 1953

ในคัมภีร์มหาวงศ์ ได้เล่าถึงประวัติราชวงศ์ นับแต่พระเจ้าวิชัย (พ.ศ.๑) ถึงพระเจ้ามหาเสน (พ.ศ.๘๓๐) รวมกษัตริย์ทั้งสิ้น ๖๐ พระองค์ ในระยะเวลา ๘๓๐ ปีเศษ ประวัติศรีลังกาในคัมภีร์มหาวงศ์ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ปฐมกษัตริย์

ประมาณ ๒๐๐ ปี นับแต่ พ.ศ.๑ ประวัติศาสตร์ศรีลังกามีข้อมูลไม่ชัดเจนนัก เพราะการบันทึกเป็นไปในเชิงตำนานอิงความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ กษัตริย์องค์แรกคือพระเจ้าวิชัย เป็นชาวแคว้นกุชชัต ในประเทศอินเดีย ทรงราชย์ที่เมืองตัมปปัดณี

คัมภีร์มหาวงศ์เล่าว่า³ พระเจ้าวิชัยเดินทางจากอินเดียพร้อมด้วยบริวารจำนวน ๑๐๐ คน ขึ้นฝั่งบนเกาะลังกาที่ตำบลตัมปปัดณี ซึ่งสันนิษฐานกันว่าอยู่บนฝั่งทะเลด้านทิศตะวันตก หรือทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ ไกล ๆ กับเมืองปุตตลัมปัจจุบัน ปีนันตรงกับปีปรินิพพานของพระพุทธเจ้าพอดี ที่ตำบลนั้นเองพระองค์ได้หญิงชาวพื้นเมืองเป็นมเหสี และได้ครองดินแดนแห่งนั้นไว้ในอำนาจในเวลาต่อมา

ข้าง ๆ เมืองตัมปปัดณีนั้น มีอีก ๒ เมือง ซึ่งแต่ละเมืองก็มีเจ้าครองเมืองเป็นอิสระ คือเมืองสิริสวัสดิ และเมืองลังกาปุระ มเหสีซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเห็นว่าถ้าปล่อยให้เมืองตัมปปัดณีเป็นอิสระต่อไป สักวันหนึ่งเมืองตัมปปัดณีก็จะถูกรุกราน จึงแนะนำให้พระเจ้าวิชัยเข้าโจมตีก่อน พระเจ้าวิชัยนាំกำลังเข้ายึดเมืองสิริสวัสดิก่อน ข้านเล็กเมืองน้อยเห็นเดชานุภาพของพระองค์ ต่างก็เข้ามาสวามิภักดิ์หมดสิ้น จากจุดนั้นเองพระองค์ก็แผ่อำนาจโดยการกระจายบริวารออกไปปกครองเมืองต่าง ๆ ที่อยู่รายรอบโดยมีเมืองตัมปปัดณีเป็นเมืองหลวง เมืองบริวารที่ปรากฏชื่อคือ อุตติสสคาม ทรงมอบหมายให้อำมาตย์ชื่ออุตติสสะ เข้าไปปกครองเมืองอนุราชปุระ เมืองอูรุเวละ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอนุราชปุระ เมืองอุชเชนี และเมืองพิชิต เป็นต้น

กับหญิงชาวพื้นเมืองที่ตกเป็นมเหสีคนแรกนั้น พระเจ้าวิชัยมีโอรสหนึ่งองค์ และ

³ ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ได้จากตำนาน หนังสือส่วนใหญ่มักจะอ้างถึง **คัมภีร์มหาวงศ์** ทั้งสิ้น หนังสือลักษณะเดียวกันกับคัมภีร์มหาวงศ์ที่หาอ่านได้ในภาษาไทย คือ **คัมภีร์พิภวงค์** และ **ชินกาลมาลีปกรณ์**

ธิดาหนึ่งองค์ แต่ภายหลังเมื่อทรงมีอำนาจเด็ดขาดบนอาณาจักรत्मพัตณแล้ว พระองค์ก็เอาใจออกห่างมเหสีชาวพื้นเมืองนั้น ด้วยทรงเห็นว่าเป็นชาวป่าไม้คู่ควรกับพระองค์ทรงแต่งตั้งราชทูตเดินทางไปยังแผ่นดินอินเดีย เพื่อขอร้องหญิงสาวอารยันมาเป็นคู่ครอง ซึ่งก็ได้ราชธิดากษัตริย์บาดศุ แห่งเมืองมธุระ มาอภิเษกเป็นมเหสีสมปรารถนา ส่วนมเหสีชาวพื้นเมืองก็พาบุตรธิดาหนีไปอยู่เมืองอื่นและหายสาบสูญไป

ความเป็นปฐมกษัตริย์แห่งศรีลังกาของพระเจ้าวิชัยนั้น เริ่มต้นเมื่อทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงปาณฑุ์นั่นเอง ตลอดรัชสมัย ๓๘ ปีของพระองค์ อาณาจักรत्मพัตณไม่มีข้าศึกศัตรูรบกวนเลย ชาวเมืองมีความเป็นอยู่ด้วยความสุขสงบ ด้วยอาณาภาพของพระองค์ถึงกระนั้นก็ตาม พระองค์ทรงวิตกหาทางออกไม่ได้ในเรื่องรัชทายาท เพราะกับมเหสีปาณฑุ์ไม่มีโอรสและธิดาแม้แต่องค์เดียว ทรงนึกเห็นแต่อนุชาติสิงหปุระในอินเดียองค์เดียวที่จะมาสืบทอดราชสมบัติแทนได้

ในปีสุดท้ายแห่งการมีพระชนม์นั้นเอง พระเจ้าวิชัยได้จัดส่งราชทูตไปอัญเชิญอนุชาพระนามว่าสุमितตะ แต่ยังไม่ทันจะทราบผลว่าเป็นประการใด พระองค์ก็สวรรคตเสียก่อน ภารกิจปกครองบ้านเมืองจึงตกแก่อำมาตย์อุปติสสะ แห่งอุปติสสะคามเป็นการชั่วคราวกว่ารัชทายาทจะมาถึง เวลาที่ล่วงเลยไปปีเศษ

กษัตริย์องค์ที่ ๒ ถึงองค์ที่ ๕ *

ระหว่างรอกอยรัชทายาทจากสิงหปุระนั้น ผู้สำเร็จราชการแทนคืออุปติสสะ ได้ย้ายสำนักราชการทั้งหมด ไปอยู่ที่เมืองอุปติสสะคามด้วย

ความคาดหมายที่จะได้เจ้าชายสุमितตะมาครองเมืองत्मพัตณนั้น เป็นอันคลาดเคลื่อน เพราะเจ้าชายสุमितตะได้ครองราชย์แทนพระราชบิดาผู้ล่วงลับพอดี แต่ที่ทรงมีโอรสอยู่ ๓ องค์ จึงครัดตามความสมัครใจของโอรสว่า ใครต้องการไปครองเมืองลังกาบ้างปรากฏว่าโอรสองค์เล็ก คือเจ้าชายปัทมุวาสุเทพ รับอาสาที่จะไปเป็นรัชทายาทเอง

* คุรายละเอียดยจากภาคผนวกท้ายเล่ม

เจ้าชายปัณฑวสุเทพนั้น เดินทางสู่ลังกาพร้อมด้วยบริวารจำนวน ๓๒ คนทั้งหมด ถือเพศเป็นนักบวช ออกเดินทางโดยเรือ ไปขึ้นฝั่งที่ปากแม่น้ำช็อมหากันตระ (Maha Kandara) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะลังกา เมื่อชาวอุปติสสคามทราบว่าเป็นองค์รัชทายาท ก็จัดพิธีต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ แต่ก่อนที่จะสถาปนาเป็นกษัตริย์ ได้มีการมองหาคู่อภิเษกสมรสที่เหมาะสมกับเจ้าชายก่อน ในที่สุดคณะทูตเลือกเจ้าหญิงสุภัททกัจจานา หรือสกุณเทวี ซึ่งเป็นราชธิดาองค์เล็กเชื้อสายศากยวงศ์ในอินเดีย มาเป็นคู่ครองขององค์รัชทายาท พิธีอภิเษกสมรส และพิธีสถาปนาเป็นกษัตริย์จึงอุบัติขึ้นในลำดับนั้น

รัชกาลของพระเจ้าปัณฑวสุเทพ ตรงกับ พ.ศ. ๓๙-๖๙ ทรงมีพระโอรส และพระธิดารวมกัน ๑๐ องค์ องค์ใหญ่ทรงพระนามว่าอภัย ซึ่งเป็นผู้สืบราชสมบัติต่อมา

ในรัชสมัยพระเจ้าปัณฑวสุเทพนั้นเอง มีเมืองต่าง ๆ เกิดเพิ่มขึ้นอีกหลายเมืองรอบ ๆ อุปติสสคาม เช่น เมืองอนุราชคาม ที่ชายคาม รัม-โณคาม โทณฑคาม อรุ-เวลคาม และวิชิตคาม เมืองเหล่านี้แต่ละเมืองพระเชษฐาของพระนางสุภัททกัจจานา แยกย้ายกันปกครองคนละเมือง

รัชสมัยของพระเจ้าอภัย (พ.ศ. ๖๙-๘๙) เกิดความไม่สงบขึ้นในราชสำนัก โดยฝีมือของอนุชาพระเจ้าอภัยเอง กล่าวคือ มีการปองร้ายหลานตัวเองซึ่งเกิดจากพระนางอุมมาทจิตตา ธิดาคนสุดท้ายของพระเจ้าปัณฑวสุเทพนั่นเอง เหตุการณ์นั้นเป็นเหตุให้พระเจ้าอภัย จำต้องสละราชบัลลังก์ เพราะถูกบีบบังจากอนุชาร่วมสายโลหิตในเวลาต่อมา หลังจากที่พระองค์ครองราชย์ได้ ๒๐ ปี

พระนางอุมมาทจิตตานั่น ได้อภิเษกสมรสกับที่ชายคามนี้ ซึ่งเป็นโอรสของพี่ราช (พี่ชายคนหนึ่งของพระนางสุภัททกัจจานา) แห่งที่ชายคาม โหราจารย์ทำนายว่าโอรสของพระนางอุมมาทจิตตาจะปลงพระชนม์พระเชษฐาของพระนางเอง เพราะฉะนั้นจึงเป็นเหตุให้การตามล้างตามผลาญพระกุมารที่เกิดจากพระนางเป็นไปอย่างโกลาหล สิ้นคลอนถึงราชบัลลังก์ของพระเจ้าอภัยดังกล่าว

โอรสของพระนางอุมมาหจิตตา ที่ถูกปองร้ายนั้น คือปัดทุกากัย ทรงแคล้วคลาดมาโดยตลอด ในที่สุดฝ่ายที่ปองร้ายก็ถูกทลานตัวเองฆ่าตายพร้อมบริวารจำนวนพันปัดทุกากัย ได้ครองเมืองอุปติสคามสืบต่อมา ได้เมืองอุปติสคามแล้ว ก็ได้รับมอบเมืองอนูราชคามอีกเมืองหนึ่ง ในปี พ.ศ. ๑๐๕ พระเจ้าปัดทุกากัยก็ตั้งเมืองหลวงที่อนูราชคาม อนูราชคามนี้เอง กลายมาเป็นอนูราชปุระตั้งแต่นั้นมา ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงสุวรรณาลี ซึ่งเป็นราชธิดาของลุงในเมืองสิริกัณฑ์

การปกครองในรัชกาลนี้ จัดเป็นยุครุ่งเรืองอีกยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ศรีลังกา เป็นการปกครองด้วยระบบเทศบาล การก่อสร้างเจริฎักวหน้า สามารถสร้างอ่างเก็บน้ำได้ในสมัยนี้

พระเจ้าปัดทุกากัยเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๔ สวรรคตในปี พ.ศ. ๑๐๖ ขณะที่พระชนมายุได้ ๖๗ พรรษา

กษัตริย์องค์ที่ ๕ คือพระเจ้ามุลลิวะ เป็นโอรสของพระเจ้าปัดทุกากัย ทรงสร้างสวนมหาเมฆวันอันสวยงามไว้ทางทิศใต้ของเมืองอนูราชปุระ สวนนี้เองเป็นที่ตั้งมหาวิหารทรงมีโอรส ๑๐ องค์ คือ พระเจ้าอากัย พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ พระเจ้ามหานาค พระเจ้าอุตติยะ พระเจ้ามิตตากัย พระเจ้ามิตตา พระเจ้ามหาสิระ พระเจ้าสุระติสสะ พระเจ้าอเสละ พระเจ้ากิระ ราชธิดา ๒ องค์ คือ เจ้าหญิงอนุพา และเจ้าหญิงสิวลี

พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ

พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ทรงครองราชย์สืบต่อจากพระเจ้ามุลลิวะ ผู้บิดา ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๖-๓๐๒ (บางแห่งว่า ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓-๓๓๓) เป็นพระสหายซึ่งไม่เคยเห็นหน้ากันของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ปราบกฎการฉ้อฉลโคตเคนพิเศษในรัชกาลนี้คือ

๑. พันผูกความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นระหว่างลังกากับอินเดีย

๒. พระพุทธศาสนาประดิษฐานในลังกาอย่างเป็นทางการ และกลายมาเป็นศาสนาประจำชาติสืบมา

๓. มีการสร้างวัดและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น มหาวิหาร เป็นต้น

๔. เริ่มประเพณีกษัตริย์ต้องเป็นพุทธมามกะ

สันนิษฐานกันว่า พระนามเทวานัมปิยติสสะนั้น เป็นพระนามเกียรติยศที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงตั้งให้ พระนามเดิมคงจะมีเฉพาะคำว่า คิส หรือ ติสสะ คำว่าเทวานัมปิยะ หมายถึง เป็นที่โปรดปรานของเทพเจ้า เป็นพระนามของกษัตริย์องค์หนึ่งในอินเดีย ก่อนสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช

ประวัติศาสตร์ตอนนี้ ทำให้ได้รู้ว่า⁴ เดิมทีลังกาไม่มีพิธีราชาภิเษกในการสถาปนา กษัตริย์ขึ้นครองราชย์ มีแต่การมอบพระบองใหม่อันเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์เท่านั้น เมื่อพระเจ้าอโศกทรงทราบ จึงทรงส่งเครื่องราชาภิเษกไปมอบแก่พระสหายเครื่องราชาภิเษกนั้นประกอบด้วย พัด ๑ อัน, มงกุฎ ๑ อัน, คาย ๑ อัน, ฉัตร ๑ อัน, รองเท้า ๑ คู่, ผ้าโพกศีรษะ ๑ ผืน, ต่างหู ๑ คู่, สร้อย ๑ สาย, คณโพน้า ๑ อัน, ไม้จันทน์เหลือง ๑ ท่อน, เครื่องทรงอันบริสุทธิ์ ๑ ชุด, ผ้าเช็ดหน้าอย่างดี ๑ ผืน, น้ำมันชัน, ดินสีแดง, น้ำจากสระอโนดาต, น้ำจากแม่น้ำคงคา, สังข์ ๑ อัน, หญิงสาวพรหมจารี ๑ คน, ภาชนะจานทอง ๑ ใบ, เตียง, มะขามป้อมสีเหลือง, ญาติทิพย์สำหรับประกอบยา, สมุนไพรมะลิศข้าวที่หนักแก้วนำมาจากภูเขาก้อน ๖ พันเกวียน, ทั้งหมดนี้ใช้ในพิธีราชาภิเษกของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ครั้งที่ ๒

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ศรีลังกา เริ่มมีความชัดเจนตั้งแต่ยุคนี้เป็นต้นไป หลักฐานด้านโบราณสถานที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ คือ สำนักสงฆ์มหาวิหาร เจตียคีรีวิหาร เจตียอุปารามที่บรรจุพระธาตุ (ส่วนกระดูกรากขวัญ) ของพระพุทธเจ้า และอ่างเก็บน้ำตีสาทะวะ เป็นต้น

⁴ ชูศักดิ์ ทัพย์เกษร, เรื่องเดิม, หน้า 46-47

ในการประดิษฐานพระพุทธรูปที่นั่น พระมหินทเถระ และพระนางสังฆมิตตาเถรี ซึ่งเป็นพระโอรส และพระธิดาของพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นกำลังสำคัญ ทั้งสองท่านนี้ดับขันธในรัชกาลถัดไป

พระเจ้าทุณ्डคามินี

ผู้สืบบราชสมบัติต่อจากพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ คือพระอนุชา รับช่วงกันครองราชย์ตามลำดับ คือพระเจ้าอชุตติยะ พระเจ้ามหาสิวะ และพระเจ้าสุริยติสสะ ในช่วงรัชกาลนี้เอง ชนชาติทมิฬเริ่มเข้ามาบูรณาการอนุราชปุระ เริ่มต้นโดยทมิฬชื่อเสนะ และกุตตะกะ ยึดอำนาจได้ แต่ก็ถูกพระเจ้าอเสละ พระอนุชาองค์หนึ่งของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะแย่งราชสมบัติคืนมาได้

แต่ไม่นาน กษัตริย์ทมิฬเอฬาระ จากประเทศโจฬะ* ก็ยกทัพมาบูรณาการแย่งราชสมบัติได้อีก และตั้งวงศ์ใหม่ครองอนุราชปุระอยู่ราว ๔๕ ปี

ระหว่างที่อนุราชปุระเสียเอกราชนี้ ที่แคว้นโรหณะทางตอนใต้ของเกาะลังกา ยังมีกษัตริย์ผู้สามารถถือกองค้ำหนึ่งทรงพระนามว่าทุณ्डคามินี อยู่ในราชวงศ์เดียวกันกับพระเจ้าอเสละ เมื่อทราบข่าวชนชาติทมิฬยึดเมืองอนุราชปุระไปได้ ก็ทรงยกทัพไปกอบกู้เอกราชทันที การสู้รบครั้งนั้นเป็นสงครามยุทธหัตถี กษัตริย์ต่อกษัตริย์ประหัตประหารกันบนคอช้าง พระเจ้าเอฬาระเสียชีวิต ล้นพระชนม์บนคอช้างนั่นเอง พระเจ้าทุณ्डคามินีจึงได้ครองเมืองอนุราชปุระ สืบต่อมาระหว่าง พ.ศ. ๓๘๒-๔๐๖

ในรัชกาลนี้ พระพุทธรูปได้รับการอุปถัมภ์เป็นอย่างดี พุทธสถานที่เป็นหลักฐานปรากฏอยู่คือ เจดีย์มิริจวัฏฏี โลหปราสาท ๘ ชั้น มหาสถูปรุวันเวลลิสยะ หรือสุวรรณมาลีกาเจดีย์ เป็นต้น

พระเจ้าวัฏฏคามินีอภัย

กษัตริย์ที่สืบบราชสมบัติต่อจากพระเจ้าทุณ्डคามินี คือพระเจ้าสัทธาติสสะผู้อนุชา

*อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย

(พ.ศ. ๔๐๖-๔๒๔) มหาสมุทรวันเวลิสิยะ สร้างเสร็จสมบูรณ์ในรัชกาลนี้ ต่อจากนั้นเป็นรัชกาลของพระเจ้าอัญชลิตถนะ (พ.ศ. ๔๒๔) ผู้เป็นโอรส ซึ่งไม่มีเหตุการณ์สำคัญอะไร และพระเจ้าสัญชิตตีสสะ (พ.ศ. ๔๒๔-๔๓๔) กับพระเจ้าชัลลาภูนาศ (พ.ศ. ๔๓๔-๔๔๐) ตามลำดับถึงรัชกาลของพระเจ้าวัฏฏคามินีอภัย พ.ศ. ๔๔๐ จึงเกิดเหตุการณ์สำคัญ่าขึ้นเห็นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อกองทัพพมพิเคลื่อนพลประชิดอนูราธปุระ โดยชาวพมพิจากอินเดียได้แบบจู่โจม พระเจ้าวัฏฏคามินีอภัย ต้องหนีเข้าศึกษาไปหลบซ่อนพระองค์อยู่กลางป่าเป็นเวลาถึง ๑๔ ปี กษัตริย์พมพิยึดครองอนูราธปุระตั้งแต่ปี พ.ศ. ๔๔๐ ถึง ๔๕๔ ในเวลาเดียวกันนี้ลังกาคตกอยู่ในภาวะทุกข์ภัยอย่างหนัก ประชาชนได้รับความลำบากแสนสาหัส ว่ากันว่าถึงกับมีการกินเนื้อมนุษย์ด้วยกัน เพราะไม่มีอะไรจะกิน วิหารเจดีย์ถูกทอดทิ้งให้รกร้าง พระสงฆ์เป็นจำนวนมากต้องอพยพหนีไปอยู่ที่อินเดีย

กษัตริย์พมพิครองเมืองได้ ๖ องค์ติดต่อกัน พระเจ้าวัฏฏคามินีอภัย จึงกลับมากู้เมืองได้สำเร็จ โดยรบชนะพระเจ้าทาสฎิกะ ทรงครองอนูราธปุระไปจนถึงปี พ.ศ. ๔๖๖ ผลงานเด่นในรัชกาลนี้ คือสร้างอภัยคีรีวิหาร และจารพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์

อวสานราชวงศ์วิชัย

สิ้นสมัยของพระเจ้าวัฏฏคามินีอภัยแล้ว ความเสื่อมของราชวงศ์วิชัยก็ปรากฏชัดขึ้นทีละน้อย การประหัตประหารกันระหว่างกษัตริย์ด้วยกันมีหลายครั้งหลายหน พระนางอนุพา มเหสีของพระเจ้าโจรนาควางยาพิชพระสวามีของตัวเอง และผู้ขึ้นครองราชย์อีกหลายองค์ เป็นเหตุการณ์อัปยศในประวัติศาสตร์ศรีลังกาสมัยโบราณ พระนางถูกกักจัดในรัชสมัยของพระเจ้ากุฏกัณณตีสสะ ระหว่าง พ.ศ. ๕๐๒-๕๒๔

กษัตริย์องค์สุดท้ายในราชวงศ์วิชัยคือ พระเจ้ายสลาละ ทิสสะ ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอพินาศ ทรงปกครองอนูราธปุระต่อจากพระเจ้าเชษฐา อยู่ระหว่างปี พ.ศ. ๕๔๕-๖๐๒ ขึ้นครองราชย์โดยการปลงพระชนม์พระเจ้าเชษฐาของตนเอง คือพระเจ้าจันทมขลิวะ

หลังจากนั้น ราชวงศ์ลัมพกัณณะก็เข้าครองเมืองอนุราชปุระสืบต่อมา

มีผู้สรุปว่า กษัตริย์ศรีลังกาสมัยราชวงศ์วิชัยนั้น ๔ องค์ปลงพระชนม์ตนเอง ๖ องค์ถูกลอบปลงพระชนม์ ๑๑ องค์ ถูกขับไล่จากราชบัลลังก์ ๑๓ องค์ สิ้นพระชนม์ในสนามรบ ๒๒ องค์ ถูกปลงพระชนม์เพราะแย่งอำนาจกันเอง ๑๕ องค์ ปกครองประเทศได้ไม่ถึงปี และ ๑๓ องค์ ปกครองประเทศไม่ถึง ๔ ปี^๕

ราชวงศ์ลัมพกัณณะ

การสิ้นสุดราชวงศ์วิชัยนั้น เกิดขึ้นโดยน้ำมือของบุตรคนเฝ้าประตูเมือง ชื่อสูกะ หรือสกะ ผู้ซึ่งปลงพระชนม์พระเจ้ายัสสาลากะ ติสสะ (อีกพระนามหนึ่งคือ ลังกทิสสะ) แล้วขึ้นครองราชย์เป็นเวลาถึง ๖ ปี แต่รัชกาลนี้ยังไม่นับว่าเป็นการเริ่มต้นราชวงศ์ลัมพกัณณะ ต่อเมื่อบุตรของชาวลัมพกัณณะคนหนึ่งชื่อ วสกะ ลอบสังหารนายสกะ ขึ้นครองราชย์แทน จึงกำเนิดราชวงศ์ลัมพกัณณะ โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ. ๖๐๘ และราชวงศ์นี้ก็ดำรงสืบต่อกันมาเป็นเวลา ๓๕๐ ปี

ในราชวงศ์นี้ มีการส่งเสริมการชลประทาน ก่อกำแพงเมืองอนุราชปุระให้สูงขึ้นอีก และสร้างพระราชวังใหม่ ในปี พ.ศ. ๖๕๕-๖๖๖ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าคชพาทุที่ ๑ มีการยกทัพแผ่อำนาจไปถึงภาคใต้ของอินเดีย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ศรีลังกาในคัมภีร์มทาวงศ์ จบลงในรัชกาลพระเจ้ามหาเสน ระหว่าง พ.ศ. ๘๑๙-๘๔๖ ในรัชกาลนี้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำถึง ๑๖ แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดยักษ์ชื่อ "มินเนริยะ" (Minneriya) มีเนื้อที่ ๔,๖๗๐ เอเคอร์ นับเป็นงานใหญ่ชิ้นหนึ่งของพระเจ้ามหาเสน

อนุชาของพระเจ้ามหาเสน ชื่อพระเจ้าสิริเมฆวัน (พ.ศ. ๘๔๖-๘๗๔) สืบทอดสมบัติต่อมา ในรัชกาลนี้ ลังกาได้รับพระธาตุเขี้ยวแก้วจากแคว้นกาสิงคะ ประเทศอินเดีย ในปี พ.ศ. ๘๕๔ มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นระหว่างลังกากับอินเดีย โดยพระเจ้าสิริเมฆวัน กับพระเจ้าสมุทรคุปต์แห่งอินเดีย วัตถุประสงค์ที่พุทธคยาที่สร้างในรัชกาลนี้

^๕แสง มนวิฑูร, **ชนกาลมาลีภคว์**, หน้า 89-101

ก่อนจะสิ้นสุดสมัยของราชวงศ์ลิ้มพกัณณะ เกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา คือในปี พ.ศ. ๙๕๓-๙๖๕ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้ามทานาม พระพุทธโฆสอาจารย์ ได้เดินทางถึงลังกา รับภาระแปลพระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถา จากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี เป็นคุณูปการแก่วงการพระพุทธศาสนาตราบเท่าทุกวันนี้ และใน พ.ศ. ๙๕๓ พระภิกษุจีนฟาเหียน นักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่ ก็ได้เดินทางถึงเกาะลังกาเช่นกัน ปลายราชวงศ์นี้ ลังกาส่งราชทูตไปยังประเทศจีนเพื่อกระชับสัมพันธไมตรีในปี พ.ศ. ๙๖๑ อย่างเป็นทางการ

ราชวงศ์โมริยะ

ปี พ.ศ. ๙๖๕ สายญาติของพระเจ้ามทานาม แห่งราชวงศ์ลิ้มพกัณณะเป็นรัชทายาท ถัดมาอีกปีหนึ่ง ชนชาติทมิฬชื่อปัลลว ก็แย่งราชสมบัติครองเมือง ผู้นำชาติทมิฬคนนี้ได้เอาใจใส่บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี การสืบต่ออำนาจได้ดำเนินไปจนถึงปี พ.ศ. ๑๐๐๒ ชาวทมิฬจึงถูกปราบปรามได้สำเร็จ

พระเจ้าธาตุเสน เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ใหม่ชื่อโมริยะ ทรงรับขณะพระเจ้าปฐิยะ ชนชาติทมิฬ ได้ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๒-๑๐๒๐ เฉพาะในรัชกาลนี้ มีการสร้างอ่างเก็บน้ำถึง ๑๘ แห่ง เขื่อนยักษ์ยาวถึง ๑๒ ไมล์ ชุกคลองโยธา เอลา (Yoda Ela) ซึ่งแปลว่าคลองใหญ่ มีความยาวถึง ๖๐ ไมล์ คลองนี้ใช้ระบายน้ำจากอ่างเก็บน้ำเข้าสู่อนุราชปุระเมืองหลวงโดยเฉพาะ นอกจากนั้น ยังมีการสร้างพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ สูงถึง ๔๐ ฟุต อันนับได้ว่าเป็นผลงานยิ่งใหญ่แห่งยุคชั้นหนึ่ง วัดใหม่ผุดขึ้นมาอีก ๑๘ วัด สำนักสงฆ์มหาวิหาร และอภัยคีรีวิหาร ก็ได้รับการซ่อมแซมเป็นพิเศษ ศาสนทูตถูกส่งไปยังประเทศจีน ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานสะท้อนพระราชศรัทธาของพระเจ้าธาตุเสนทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ปฐมกษัตริย์พระองค์นี้ ก็ถูกโอรสของพระองค์เองปลงพระชนม์ หลังจากนั้น พระเจ้าโมคัลลานะ ที่ ๑ จึงมาชิงราชสมบัติจากโอรสองค์นั้น กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์โมริยะคือ พระเจ้ากิตติเสน ครองราชระหว่าง ปี พ.ศ. ๑๐๖๓-๑๐๖๔ เท่ากับว่าราชวงศ์นี้มีอายุแค่ ๖๒ ปี เท่านั้นเอง

ราชวงศ์ปาดทยะ

สิ้นสุทธราชวงศ์โมริยะ การเมืองการปกครองในศรีลังกาก็มีแต่การรบพุ่งแย่งชิงอำนาจกันไม่หยุดหย่อน ราชธานีอนุราชปุระ เริ่มไม่เป็นปกติสุข อาจเรียกได้ว่าเป็นช่วงสุดท้ายของสมัยอนุราชปุระก็ว่าได้ พระเจ้าสิลากาล ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๑๐๖๕-๑๐๗๘ ตั้งราชวงศ์สัมพัทณะขึ้นอีก แต่ก็ไปได้ไม่นาน เพราะเกิดการแย่งชิงอำนาจกันเองในชั้นรัชทายาท ประวัติศาสตร์ช่วงนี้บันทึกผลงานการสร้างอ่างเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุดในเกาะลังกา คืออ่างปทวยะ สร้างในรัชสมัยพระเจ้าโมคคัลลานะ ที่ ๒ กษัตริย์ในราชวงศ์โมริยะ พระนามว่ามหานาค ซึ่งอำนาจได้อีก แต่ก็ยังเป็นช่วงสมัยสั้น ๆ เช่นเดียวกัน จึงเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการผลัดเปลี่ยนอำนาจในศรีลังกาครั้งหนึ่ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๑๗๖ ลักษณะสงครามแย่งชิงอำนาจในศรีลังกา เริ่มมีการใช้ทหารรับจ้างจากนอกประเทศเข้ามาเสริมกำลังด้วย พวกที่เป็นทหารรับจ้างคือชนชาติทมิฬจากอินเดียตอนใต้ สงครามกลางเมืองหรือเหตุการณ์จลาจลโดยทหารรับจ้าง มีบทบาทอยู่มาก เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๙๓ ศาสนสถานต่าง ๆ ถูกทำลายเป็นอันมาก มีการตัดหางกองกำลังของทหารรับจ้างในบางรัชกาลเหมือนกัน แต่ก็ไม่อาจปราบปรามให้สงบราบคาบได้ ยิ่งกว่านั้น พระเจ้าทาโรปติสสะ ที่ ๒ (พ.ศ. ๑๒๐๒-๑๒๑๐) ยังได้ขึ้นครองราชย์ด้วยกำลังทหารรับจ้างอีกด้วย

ทหารรับจ้างชาวทมิฬทะลักเข้าสู่ลังกาโดยลำดับ ได้รับความเคารพมีตำแหน่งทางบ้านเมืองก็มาก มีบทบาทเจริญก้าวหน้าถึงขีดสูงสุดในระหว่าง พ.ศ. ๑๒๑๐-๑๒๒๖ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าอัคคโพธิ ที่ ๔ ในรัชกาลนี้ ชื่อเมืองโปลอนนารูวะ เริ่มปรากฏในประวัติศาสตร์ เพราะกษัตริย์เสด็จไปประทับอย่างเป็นทางการ

อิทธิพลของทหารรับจ้างชาวทมิฬนั้น ยิ่งนานวันก็ยิ่งเกินกำลังของทหารชาวพื้นเมือง ที่จะสู้รบเอาชนะได้ แต่ความพยายามของราชวงศ์ฝ่ายสุญเสียอำนาจก็ยังมีอยู่ไม่เคยทอดยสันเชิง พระเจ้ามานวัมมะ เชื้อสายราชวงศ์โมริยะ ใช้วิธีหนามยอกเอาหนามบ่งกับ

อิทธิพลทวีด้วยการนำกองทัพของราชวงศ์ปัลลวะจากอินเดียเข้ามาสู้รบ* ได้ชัยชนะขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๑๒๓๑-๑๒๖๑ ในรัชกาลนี้ อำนาจของพวกทมิฬสิ้นสุดลงโดยเด็ดขาด พร้อมกันนั้น สถาปัตยกรรมและศิลปะแบบปัลลวะก็แพร่หลายในเกาะลังกา บ้านเมืองได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีก

ในปี พ.ศ. ๑๓๗๖-๑๓๙๖ เป็นรัชกาลของพระเจ้าเสนะ ที่ ๑ ในรัชกาลนี้เอง กองทัพราชวงศ์ปาดทยะจากอินเดียตอนใต้ ก็เคลื่อนกำลังเข้ามารุกรานลังกา สามารถยึดภาคเหนือไว้ได้ทั้งหมด เมืองอนูราชปุระถูกปล้นสะดมยับเยิน พระเจ้าเสนะต้องอพยพไปประทับที่เมืองโปลอนนารูวะจนสิ้นรัชกาล นักประวัติศาสตร์บางท่านกล่าวว่า นอกจากราชวงศ์ปาดทยะแล้ว ก็ยังมีราชวงศ์โจฬะอีกพวกหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่ามาจากอินเดียภาคใต้ เข้ามายึดครองลังกาอย่างต่อเนื่อง บางสมัยก็ยึดอำนาจได้เพียงบางส่วน แต่บางสมัยก็มีอิทธิพลอย่างเด็ดขาด รวมระยะเวลาที่สองราชวงศ์นี้มีอำนาจแทรกซึมอยู่ในลังกาประมาณ ๕๐๐ ปี ในปี พ.ศ. ๑๕๑๖ เมืองอนูราชปุระถูกทำลายพินาศถึงกาลอวสาน ชาวสิงหลต้องถอยร่นไปทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งเมืองหลวงใหม่ที่เมืองโปลอนนารูวะ แต่ตลอดเวลาต้องเผชิญกับการรุกรานของฝ่ายข้าศึกมิได้ขาด

อีกเมืองหนึ่งที่เริ่มมีความหมายทางประวัติศาสตร์ในยุคเดียวกันคือ เมืองโรหณะ ในปี พ.ศ. ๑๕๖๖ เมื่อเมืองโปลอนนารูวะถูกกองทัพโจฬะเข้าทำลายย่อยยับ เมืองโรหณะกลับมีความแข็งแกร่งไม่ยอมพ่ายแพ้แก่ข้าศึก. อย่างไรก็ตาม ทั้งสองเมืองก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของราชวงศ์แห่งอินเดียจนสิ้นสุดสมัยอนูราชปุระ ราวปี พ.ศ. ๑๕๙๘

*ปัลลวะ เป็นราชวงศ์หนึ่งอยู่ทางอินเดียตอนใต้ บริเวณที่เป็นรัฐโอริสสาและอันธราประเทศปัจจุบัน ศิลปะของปัลลวะมีคุณค่าสูงยิ่งไม่ด้อยไปกว่าศิลปะคุปตะ

อาณาจักรโปลอนนารูจะ^๖

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๕๘๘-๑๖๖๘ นับเป็นสมัยโปลอนนารูจะ กษัตริย์ที่ทำให้ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดคือ พระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๘๘-๑๖๕๓

พระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ ทรงเป็นพระญาติของพระเจ้ามานวัมมะ ผู้สามารถกำจัดอิทธิพลของทหารหมิพได้สำเร็จในอดีต เดิมทีพระเจ้าวิชัยพาหุพระองค์นี้ทรงปกครองอาณาจักรโรหณะอยู่ก่อนแล้ว เมื่อทรงเห็นว่าสังกาทอยู่ในสภาพถูกรุกราน ต้องระส่ำระสาย ไม่เป็นอันพัฒนาประเทศ ก็ทรงรวบรวมกำลังชาวสังกาทั้งมวล เรียกธงให้ผืนีกกำลังกันครั้งใหญ่ โดยไม่แบ่งแยกชาวอาณาจักรเหมือนเมื่อก่อน ให้ทุกคนสำนึกในความเป็นชาติเดียวกัน เพื่อจะได้สู้รบกับคนต่างเชื้อชาติเป็นสำคัญ ปรากฏว่าได้รับความร่วมมืออย่างแข็งขันไปทั่วกองทัพโจพะซึ่งครอบงำสังกาทเป็นส่วนใหญ่ในยุคนั้น ถูกชาวสิงหลโดยการนำของพระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ ขับไล่อ่างหนัก จนต้องพ่ายแพ้อย่างเด็ดขาด ชาวสิงหลสามารถยึดคืนทั้งเมืองโปลอนนารูจะ และเมืองอนุราธปุระได้สำเร็จ ด้วยความสามัคคีเป็นประวัติการณ์

หลังจากเอาชนะข้าศึกได้แล้ว พระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ ก็ทรงสถาปนาเมืองโปลอนนารูจะเป็นราชธานี ด้วยทรงเห็นว่าสถานที่ตั้งของเมืองนี้มีความเหมาะสมที่จะเป็นเมืองหลวงกว่าเมืองอนุราธปุระหลายประการ ที่สำคัญคือ มีความเหมาะสมทางด้านยุทธศาสตร์ เพราะอยู่ห่างจากภาคเหนือของเกาะ ไม่ล่อแหลมต่อการถูกรุกรานจากอินเดียตอนใต้ อย่างที่เป็นมาแล้ว

ในรัชกาลนี้ นอกจากมีการสร้างราชวังใหม่ที่เมืองโปลอนนารูจะแล้ว ก็ยังมีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง มีการขอพระเถระจากประเทศพม่ามาเป็นกำลังฟื้นฟูศาสนา ด้านดาววัดถุอื่น ๆ มีการสร้างอ่างเก็บน้ำอีกหลายแห่ง สร้างกำแพงและคูรอบเมือง สร้างวัดพระเขี้ยวแก้ว และมีการส่งราชทูตไปบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่พุทธคยา มาประดิษฐานไว้ที่เมืองโปลอนนารูจะ เป็นต้น

⁶APA Productions, *Opcit.*, pp. 37-39

๒๖ ปีต่อมา นับแต่รัชสมัยของพระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ ลังกาก็ทำท่าจะกลับสู่ยุคเสื่อมอีก เพราะมีการแย่งชิงอำนาจกันเององค์แล้วองค์เล่า ระหว่าง พ.ศ. ๑๖๕๔-๑๖๗๕ ลังกาแบ่งแยกเป็น ๔ แคว้น ซึ่งนับเป็นความแตกแยกอีกครั้งหนึ่ง พระเจ้าวิกรมพาหุที่ ๑ นั้น ทรงเป็นกษัตริย์ในช่วงเวลานี้ ทรงดำเนินการปกครองแบบทรราชย์ ประชาชนได้รับการกดขี่อย่างหนัก การพระศาสนาถูกเบียดเบียน พระสงฆ์ต้องนำพระเชี้ยวแก้วไปซ่อนไว้ที่แคว้นโรหณะ ก่อนที่ลังกาจะเกิดจลาจลในระหว่างปี พ.ศ. ๑๖๗๕-๑๖๙๖ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าคชพาหุ ที่ ๒

พระเจ้าปราคัมภพมหาราช

พระเจ้าปราคัมภพพาหุ ที่ ๑ ทรงเป็นกษัตริย์หนุ่มผู้หาญกล้า ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๑๖๙๖-๑๗๒๙ เป็นพระนัดดา (หลาน) ของพระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๑ เป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ศรีลังกา จนได้รับเทิดพระเกียรติว่าเป็นมหาราชองค์หนึ่ง

อาณาจักรที่พระเจ้าปราคัมภพพาหุ ที่ ๑ ทรงยึดครองได้แห่งแรก คือ โปลอนนารูวะ จากโปลอนนารูวะ จึงเคลื่อนพลเข้าโจมตีแคว้นอื่น ๆ ที่ต่างตั้งตนเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน ทรงได้ชัยชนะเหนือเกาะลังกาทั้งหมด ในปี พ.ศ. ๑๖๙๘ อาณาจักรโรหณะที่กำลังรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่ในยุคนั้นก็ต้องตกอยู่ในอำนาจของพระองค์โดยสิ้นเชิง

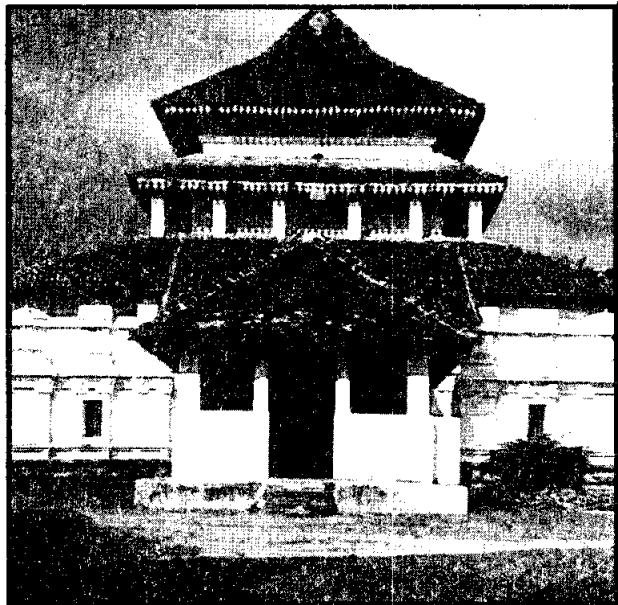
พระเจ้าปราคัมภพมหาราช

ประวัติศาสตร์ศรีลังกามันนึกความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าปรากรมพาทู ที่ ๑ ในด้านพระเดชานุภาพไว้ว่า ทรงมีกองทัพอันเข้มแข็ง ชำนาญในการรบยกทัพประเทศอื่นได้ในยุคเดียวกันจะเทียบเท่าได้ ภาคใต้ของประเทศไทยถูกกองทัพของพระองค์รุกรานครั้งหนึ่ง ครั้งนั้น อาณาจักรทางใต้ของไทยต้องส่งบรรณาการไปถวายพระองค์มาแล้ว ประเทศพม่าก็ถูกกองทัพของพระองค์รุกรานเช่นกัน ส่วนอาณาจักรโจฬะในอินเดียภาคใต้นั้น ทรงยกทัพไปโจมตี แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ

ก่อนรัชกาลของพระเจ้าปรากรมพาทู ที่ ๑ การพระศาสนาในศรีลังกาคงอยู่ในภาวะเสื่อมโทรมอย่างหนัก พระสงฆ์เกิดความแตกแยกทะเลาะวิวาทกันอย่างยืดยื้อ หนังสือจุลวงศบันทึกเหตุการณ์ในสมัยนี้ไว้ว่า พระเจ้าปรากรมพาทูมหาราชทรงปรองดองสำนักสงฆ์ทั้ง ๓ แห่ง ซึ่งบาดหมางต่อกันมาเป็นเวลา ๑๑ ปี คือสำนักมหาวิหาร สำนักกอกัยกีร์วิหาร และสำนักเชตวันวิหาร เป็นการปรองดองครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ศรีลังกา

เพื่อให้ประจักษ์ในความเป็นกษัตริย์มหาราช ของพระเจ้าปรากรมพาทู ที่ ๑ พึงพิจารณาจากผลงานและความสำเร็จในรัชกาลของพระองค์นอกเหนือจากพระราชอำนาจที่แผ่ไปโดยกองทัพดังกล่าวแล้ว ดังนี้

๑. ทางศาสนา ทรงสร้างวิหารประดิษฐานพระธาตุเขี้ยวแก้ว ที่เมืองโปลอนนารูวะ เป็นวิหารทรงกลม สร้างพระเจดีย์องค์ใหญ่ที่สุดในลังกา สร้างวิหารลังกาติลล (Lankatilaka Vihara) อันสะท้อนศิลปะแบบฮินดู และนอกจากสร้างวัดอีกหลายวัด ยังมีรายการซ่อมแซมศาสนาอีกมากแห่งด้วย พระพุทธรูปที่วิหารคัล ซึ่งแกะสลักจากหิน

วิหารลังกาติลล เมืองโปลอนนารูวะ

ทั้งแท่ง ก็ทำขึ้นในสมัยนี้ กล่าวกันว่า เป็นยุคที่พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูมากที่สุด
ในพุทธศตวรรษที่ ๑๖

๒. ทางอารยธรรม

ทรงสร้างพระราชวังอันวิจิตรอัศจรรย์ ใช้ทองคำฉาบพื้นพระราชวัง ภายในมีห้องถึง ๑,๐๐๐ ห้อง สูง ๑ ชั้น ทรงสร้างป้อมพระนคร ให้มีห้องเด่นรำ มีสระอาบน้ำสาธารณะ มีโรงละคร โรงพยาบาล ห้องสมุด โรงเรียน และสวนสาธารณะ ครบครัน

๓. ในรัชกาลนี้

มีการสร้างเขื่อน ๑๖๕ แห่ง ชุกคลอง ๓,๙๑๐ คลอง สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ๒,๓๗๖ แห่ง อ่างเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุดกินเนื้อที่ถึง ๕,๙๔๐ เอเคอร์

วิหารสังกาศิลก เมืองโบลอนนาระ

พระเจ้าปราวกรมพาทุมหาราช สวรรคตในปี พ.ศ. ๑๗๒๙ นับแต่นั้นมาศรีลังกาก็ไม่เคยมีกษัตริย์ผู้มีพระปรีชาสามารถเช่นนั้นอีกเลย

ราชวงศ์หัมพเพณียะ

เหตุการณ์ภายหลังปี พ.ศ. ๑๗๒๙ เป็นอาการเสื่อมถอยของศรีลังกา โดยลัทธิตัดจากรัชทายาทของพระเจ้าปราวกรมพาทุมหาราชองค์หนึ่ง ก็เกิดราชวงศ์กสิงค์ กษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์นี้คือ พระเจ้านิสสังกมัลละ ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๓๐-๑๗๓๔

มีการยกทัพไปรุกรานอินเดียภาคใต้แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เหตุการณ์เด่นในรัชการนี้คือ ลังกามีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น เช่นติดต่อกับแคว้นอันธาระ โอริสสา เบงกอล กุชรัต แห่งอินเดีย และติดต่อไปถึงประเทศพม่าและกัมพูชาอีกด้วย

หลังจากรัชกาลของพระเจ้านริศสังฆมัลละไม่นาน พวกหมิพท์ก็เริ่มเข้ามารุกราน ลังกาอีก ครั้งแล้วครั้งเล่า ระหว่างปี พ.ศ. ๑๑๔๕-๑๑๕๑ เมืองโปลอนนารูวะก็ถูกทหาร หมิพท์ทำลายอีกครั้ง ลังกาในช่วงเวลานี้ตกเป็นฝ่ายรับมือข้าศึกจนไม่เป็นอันพัฒนาบ้านเมือง ได้เลย จนเรียกได้ว่าเป็นจุดจบของอาณาจักรโปลอนนารูวะ

ราชวงศ์ใหม่ที่เกิดต่อมาคือ ราชวงศ์ทัมพเทณิยะ กษัตริย์องค์แรกคือ พระเจ้า วิชัยพาหุ ที่ ๓ ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๑๗๕-๑๑๗๙ ครองเฉพาะแคว้นมายารัฐ ทางทิศ ตะวันตกของเกาะ ราชธานีตั้งอยู่ที่เมืองทัมพเทณิยะ พระเชี่ยวแก้วมาประดิษฐานที่เมืองนี้ ในรัชกาลนี้

พ.ศ. ๑๑๗๕-๑๘๑๓ โอรสของพระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๓ คือ พระเจ้าปราคกรมพาหุ ที่ ๒ ขึ้นครองราชย์ กษัตริย์องค์นี้ได้รับความช่วยเหลือด้านกำลังรบจากราชวงศ์ปาดทยะ ในอินเดีย จึงมักจะรอดพ้นจากการถูกโจมตีเสมอ ทรงอภิเษกที่เมืองโปลอนนารูวะ ในปี พ.ศ. ๑๔๐๕ แต่ก็ยังประทับอยู่ที่เมืองทัมพเทณิยะตามเดิม

กษัตริย์ที่ปกครองศรีลังกาตรงกับสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชของไทย คือ พระเจ้าปราคกรมพาหุ ที่ ๓ ทรงครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๑๔๓๐-๑๔๓๖ ราชวงศ์ปาดทยะ ยังมีบทบาทด้านความช่วยเหลือการทหารสูง ปี พ.ศ. ๑๔๓๕ มาร์โค โปโล ก็เดินทางผ่าน ลังกา เป็นเหตุการณ์ร่วมสมัยกับประวัติศาสตร์โลก ราชวงศ์ทัมพเทณิยะได้สืบราชสมบัติต่อกันถึงปี พ.ศ. ๑๔๖๙ สิ้นสุดลงในรัชกาลของพระเจ้าปราคกรมพาหุ ที่ ๔

เกิดกรณีพิพาทกับจีน

นับแต่สิ้นสุดสมัยโปลอนนารูวะเป็นราชธานีอันรุ่งเรืองแล้ว ศรีลังกาก็ย้ายเมือง หลวงครั้งแล้วครั้งแล้ว พวกหมิพท์เป็นฝ่ายรุกรานเข้ามาอยู่แทนที่ ชาวสิงหลเป็นฝ่ายถอยร่น ไปทางทิศใต้ของเกาะ เพื่อจะได้หลุดพ้นจากการถูกเบียดเบียน

ปี พ.ศ. ๑๙๔๘ ศรีลังกาเกิดกรณีพิพาทกับจีนครั้งสำคัญ คู่กรณีคือกษัตริย์ชาวสิงหล ทรงพระนามว่า พระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๔ กับทูตจีนชื่อเซงโท (Cheng Ho) เวลานั้น พระเจ้าวิชัยพาหุ ที่ ๔ ทรงครองราชย์อยู่ที่อาณาจักรแคนดี (Kandyan) ซึ่งมีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองกัมโปละ (Gampola) กรณีที่เกิดขึ้นคือ กษัตริย์แคนดีถูกกล่าวหาว่าทรงลักพาตัวเซงโทเพื่อเรียกค่าไถ่ เมื่อเซงโทกลับถึงเมืองจีนก็ย้อนกลับมายังศรีลังกาอีกใน ๕ ปีต่อมา พร้อมด้วยกองทัพขนาดใหญ่ เซงโทล้อมเมืองหลวงได้แล้วก็จับกุมกษัตริย์แห่งแคนดี นำตัวไปเป็นเชลยที่กรุงปักกิ่ง หลังจากนั้นจักรพรรดิจีนก็สถาปนากษัตริย์ศรีลังกาที่เป็นชาวสิงหลคนใหม่ ทรงพระนามว่า พระเจ้าศรีปราชกรมพาหุ ที่ ๖ กษัตริย์องค์ใหม่นี้ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายแก่จักรพรรดิจีนเป็นประจำ

ในปี พ.ศ. ๑๙๙๓ กองทัพของพระเจ้าศรีปราชกรมพาหุ ที่ ๖ สามารถปราบอาณาจักรแจฟนาได้สำเร็จ เป็นอีกครั้งหนึ่งที่เกาะลังการวมกันเป็นประเทศเดียว วรรณคดีศรีลังกา ได้รับการส่งเสริมให้รุ่งเรืองเป็นพิเศษในรัชกาลนี้ ควบคู่ไปกับการศาสนาทั้งพุทธและฮินดู

อาณาจักรราชวงศ์ลังกา

ปลายสมัยราชวงศ์ลังกานั้น ภาคเหนือของเกาะลังกาถูกยึดครองโดยพวกทมิฬ โดยสิ้นเชิง ในรัชกาลของพระเจ้าภูวไนกพาหุ ที่ ๖ ลังกาแบ่งแยกกันเป็น ๓ อาณาจักรอีกคือ อาณาจักรแจฟนา (Jaffna) อาณาจักรโกฏเท (Kotte) และอาณาจักรแคนดี (Kandy) และหลังจากนั้นก็แบ่งแยกเป็น ๔ อาณาจักร ซึ่งแสดงถึงอาการระส่ำระสายของบ้านเมืองอย่างเห็นได้ชัด ในรัชสมัยของพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ตรงกับ พ.ศ. ๒๒๙๐-๒๓๒๔ มีการส่งสมณทูตมาขอพระสงฆ์สยามนิกายในรัชกาลของพระเจ้าบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา

กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ลังกา คือพระเจ้าศิริวิกรมราชสิงห์ เป็นโอรสของพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๔๑-๒๓๕๘ ในปีสุดท้ายแห่งรัชกาล พระองค์ถูกอังกฤษจับตัวไปตั้งแต่นั้นมาศรีลังกาก็ไม่มีกษัตริย์ปกครองประเทศอีกเลย

แบบฝึกหัด

1. ให้นักศึกษาแบ่งยุคประวัติศาสตร์ศรีลังกาให้ถูกต้อง
2. ให้นักศึกษากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกศรีลังกา
ในรัชกาลของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ
3. ให้นักศึกษากล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้พระเจ้าปراجกรมพาหุ
ที่ 1 ได้รับการเฉลิมพระเกียรติว่า "มหาราช"

